

ADAM PAŁCZYŃSKI

1926—1992



Dnia 1 stycznia 1992 zmarł nagle we Wrocławiu Profesor dr hab. Adam Pałczyński, wieloletni pracownik Akademii Rolniczej we Wrocławiu, wybitny botanik, torfoznawca i orędownik ochrony przyrody, przewodniczący Komitetu Ochrony Przyrody PAN oraz Komisji Ochrony Obszarów Torfowiskowo-Wodnych PROP.

Adam Pałczyński urodził się 14 listopada 1926 r. w Złoczowie w woj. tarnopolskim, w rodzinie inteligentkiej. Wybuch II wojny światowej zastaje go w III klasie gimnazjum. Rodzina zagrożona wywózką w głąb Rosji ucieka w 1940 r. z terenów wschodnich na Rzeszowszczyznę, do Cieszanowa. W niedługim czasie (1941) Adam Pałczyński wstępuje do AK, do oddziału leśnego „Kruk” i przyjmuje pseudonim „Roch”. Maturę zdaje dopiero po wyzwoleniu w Jarosławiu, a w niedługi czas potem (1948—1953) studiuje rolnictwo w WSR we Wrocławiu. Już w trakcie studiów podejmuje pracę asystenta w Katedrze Botaniki i spotyka się z prof. Stanisławem Tołpą, co zadecyduje o przyszłym kierunku Jego zainteresowań i drodze życiowej. W 1961 r. uzyskuje stopień doktora za pracę „Łąki i pastwiska w Bieszczadach Zachodnich pod względem geobotanicznym i gospodarczym”, natomiast w 1971 r. — stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy „Biologia, paleofitosocjologia i kierunki zagospodarowania Bagien Jaćwieskich (pradolina Biebrzy)”. Nominację na stopień profesora otrzymuje Adam Pałczyński w 1988 r.

Profesor Pałczyński był wybitnym torfoznawcą i wiele lat swego pracowitego życia poświęcił badaniom torfowisk w całej Polsce. Terenem szczególnie przez Niego umiłowanym były Bagna Biebrzań-

skie. Zdając sobie w pełni sprawę z ich unikalnego charakteru w skali Europy, już w 1968 r. wysuwa projekt utworzenia na tym terenie parku narodowego. O urzeczywistnienie tych planów będzie zabiegał i walczył przez ponad 20 lat. Naturalną konsekwencją zainteresowań torfowiskami całej pradoliny było odkrycie strefowości ekologicznej w przekroju poprzecznym i podłużnym basenu, co doprowadziło do opracowania teoretycznych założeń zagospodarowania torfowisk niskich na podstawie naśladownictwa procesów lęgowych. Jest to propozycja powstrzymania procesu mineralizacji torfu — głównego czynnika zagrażającego istnieniu zmeliorowanych torfowisk w skali światowej. Spotkała się ona z dużym zainteresowaniem w wielu ośrodkach naukowych w różnych krajach.

Jest to tylko niewielki wycinek prac Prof. Adama Pałczyńskiego i trudno tutaj wymienić cały Jego imponujący dorobek naukowy, obejmujący kilkadziesiąt publikacji, wśród których znajduje się też wydany ostatnio podręcznik botaniki.

Dydaktyka i praca z młodzieżą stały się wielką pasją Prof. Pałczyńskiego. W latach 1984—1987 był dziekanem Wydziału Rolniczego AR. Zagadnieniom środków audiowizualnych w procesie nauczania poświęcił wiele uwagi. Był pomysłodawcą oryginalnych plansz i urządzeń audiowizualnych, autorem oryginalnych przeźroczy. W stosunku do studentów wymagający, dbał o ich poziom wiedzy, służył zawsze mądrą radą i otaczał troskliwą opieką. Jego starannie przygotowane wykłady i ściśle skomponowane z nimi ćwiczenia wysoko oceniali studenci.

Inną dziedziną, traktowaną z równą powagą przez Prof. Pałczyńskiego, była ochrona przyrody. Być może zajęcie się bodaj najbardziej zniszczonymi przez człowieka biocenozami lądowymi, jakimi są torfowiska, spowodowało, że z właściwą sobie pasją i konsekwencją podjął walkę na rzecz ich ochrony. Należy podkreślić, że w tym czasie była to działalność niepopularna, nie znajdująca zrozumienia ani u władz, ani w społeczeństwie. Profesor Pałczyński był od lat członkiem Komitetu Ochrony Przyrody PAN, a ostatnio został wybrany jego przewodniczącym. Działał w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody i w Komitecie Ochrony Przyrody we Wrocławiu. Od początku włączył się w prace Klubu Ekologicznego we Wrocławiu, był jednym z założycieli zarówno Towarzystwa Miłośników Biebrzy, jak i Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody „pro Natura”. Są to tylko wybrane przykłady działalności Profesora na rzecz ochrony przyrody. Z publikacji mających duże znaczenie dla ochrony przyrody, oprócz wspomnianych poprzednio, należy wymienić:

— „Opis geobotaniczny i gospodarczy pastwisk polemkowskich (hal) w paśmie Jaworzyny” (współautorzy R. Kostuch i Z. Mikołajczak). Kom. ZZG PAN, Kraków 1963, 1: 133—159,

- „Projekt utworzenia obszarów ochronnych na torfowiskach biebrzańskich”. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 1968, 24, 5: 5—15,
- „Bagna Jaćwieskie. Pradolina Biebrzy”. *Roczn. Nauk Roln.* 1975, D, 145: 1—42,
- „Kierunki przemian szaty roślinnej i siedlisk zatorfionych dolin rzecznych pod wpływem działalności człowieka”. *Zesz. Probl. Postęp. Nauk Roln.* 1975, 169,
- „Nasza przyroda. Województwo wrocławskie, legnickie, jeleniogórskie, wałbrzyskie” (współautor M. J a s n o w s k i). LOP, Warszawa 1978,
- Zmiany sukcesyjne roślinności jako wskaźnik eutrofizacji torfowisk w Dolinie Biebrzy. *Zesz. Nauk. AR we Wrocławiu. Rolnictwo* 36, 1981, 131: 15—19,
- „Próba wykorzystania zdjęć lotniczych do określenia dynamiki zbiorowisk zarośli wierzbowo-brzozowych na bagnach Doliny Biebrzy” (współautor K. T o m a s z e w s k a). *Zesz. Nauk. AR we Wrocławiu, Rolnictwo* 38, 1981, 134: 81—95,
- „Natural differentiation of plant communities in relation to hydrological conditions of the Biebrza Valley”. *Pol. Ecol. Stud.* 1984, 10, 3—4,
- Bagna Biebrzańskie. LOP, Warszawa 1988.

Wieloletnie starania i zabiegi o objęcie ochroną Bagien Biebrzańskich oraz przełamanie powszechnego niezrozumienia, a nawet wrogości wobec tych zamiarów spowodowały, że Profesor Adam Pałczyński cieszył się wśród przyrodników ogromnym autorytetem i uznaniem. Miarą tego są propozycje wysuwane spontanicznie z różnych środowisk, w tym także Komitetu Ochrony Przyrody PAN, aby powstający niebawem Biebrzański Park Narodowy lub jeden z jego głównych rezerwatów nazwać imieniem Profesora.

Z Prof. Adamem Pałczyńskim współpracowałem tylko przez rok, jako sekretarz Komitetu Ochrony Przyrody PAN, miałem jednak okazję poznać Jego ogromną obowiązkowość, pracowitość i podporządkowanie działań raz obranemu celowi. Ze współpracy tej wyniosłem najlepsze wspomnienia i trochę nauki. Prof. Pałczyński był otwarty na potrzeby i problemy ludzkie i szczerze się angażował w ich rozwiązywanie. Stawiając sobie wysokie wymagania, przykładem mobilizował do pracy otoczenie. Odszedł od nas człowiek szlachetny, który wiele lat poświęcił ochronie jednej z pereł ojczystej przyrody. Jest to tym boleśniejsza strata, gdy uświadomimy sobie, jak bardzo istotne byłyby Jego rady w tworzeniu Biebrzańskiego Parku Narodowego, a więc w momencie kiedy wieloletnie wysiłki Profesora Pałczyńskiego zdają się zmierzać do pełnego sukcesu.

Zbigniew Jakubiec